

TISOVSKÝ MESAČNÍK

www.tisovec.com

OBSAH

Uznesenia MZ

Mikuláš

Príbehy z
vojny

Komentáre

Zrekonštruova

ná cesta

Šport

Divadelná
premiéra

Pozvánky na
akcie

Narodeninový
žúr v MsKS
a iné

Vianočný príhovor

Vážení spoluobčania, je tu čas, keď sa stretávajú rodiny, príbuzní známi, keď si sadáme k spoločnému stolu, aby sme sa tešili z jedinečnej sily, ktorej hovoríme rodinné puto.

Vianoce a Nový roku sú obdobím, keď sa každý snaží byť s blízkymi, keď si viac uvedomujeme silu priateľstva, lásky, úcty a obetavosti. To všetko sú hodnoty, ktoré znamenajú veľa pre každú rodinu. Pre každého z nás je dôležité, aby sa dni naplňali spokojnosťou, ľudskou spolupatričnosťou, osobným uplatnením, dosahovaním vytýčených cieľov.

Dúfame, že onedlho naše ulice, či stráne zasype biela perina jemného snehu. Belosť symbolizujúca čistotu duše vždy priťahovala predstavivosť človeka a s ňou spoločne aj svetlo, lúče z blikajúcej sviečky – symbol blížiacich sa Vianoc, ktoré určite rozžiari plápolavým plameňom a osvieti naše srdcia, naše vnútro. Veď každý z nás s vdakou prijíma teplé ľudské svetlo, pohladenie, či pohľad a svet sa stáva zrazu krajším. Človek sa musí vedieť tešiť i zo šťastia toho druhého, svojim postojom a činmi vyjadriť svoj úprimný vzťah k životu, k ľuďom a tak dokázať, že je naozaj človekom.

Opäť nám nežne klopú na dvere vianočné sviatky, čas radosti, zázrakov a prianí. Pripravme sa teda na ne spoločne a vychutnajme si ich so všetkým, čo k nim patrí. Uvidíte – príde ticho, nenápadne, vyšívané striebornými stehmi na obruse starej mamy. V dušiach nech sa nám rozhorí krásny pocit, na stole nech zavonia kapor, či iné dobroty a Štedrý večer nech zanechá v srdciach stopu pohody a radosti.

V mene celého mestského zastupiteľstva, v mene všetkých pracovníkov mesta, ale aj osobne Vám želim do nasledujúcich krásnych Vianočných dní, nech sú naplnené spolupatričnosťou človeka k človeku. Prajem vám vnútornú silu, stály zmysel pre radosť z malých i veľkých vecí života. Veľa zdravia, životnej iskry, lásky, a potešenia z najbližších a ľudí blízkych Vášmu srdcu.

Zaželajme si nádherné Vianoce a pokoj v duši nech sa udrží aj po celý budúci rok.

Ing. Peter Mináč

„Tisovčania túžia a snívajú, no niet im čo vyčítať“

Posledné predstavenie Divadelného súboru Daxner by sme mohli nazvať novátorským a veľmi odvážnym počínom. Dvaja mladí ľudia si vzali na inscenovanie text Artura Schnitzlera, ktorý sa na Slovenskej divadelnej scéne doteraz nedečkal inscenovania.

Režisér Jakub Mudrák a dramaturg Martin Hodoň sa nebáli siahnuť po téme, ktorá je síce prítomná v životoch každého z nás, no hovoriť, či počúvať o nej pre niekoho znamená tabu. Sexuálne túžby, sociálne

problémy a hriechy mladosti sa v predstavení prelínajú so životom manželského páru, v ktorom vädnú život. DS Daxner sa ale tejto témy zhostil s odhodlaním, ktoré bolo jednoznačne zjavné u hercov na javisku. Hra sa uvádza v dvoch alternáciách a súbor sa „omladil“ o niekoľko nových členov, keďže hra je postavená (aj) na koexistencii vedomia dvoch generácií tých istých postáv.

V predstavení sa odhaľuje mnoho a zároveň mnoho ostáva skrytého, čo posilňovala aj výtvarná stránka hry. Minimalistická scéna a kostýmy boli zvolené vhodne vzhľadom k náročnosti témy a textu. Na obe premiéry sa prišlo pozrieť množstvo ľudí, oba razy boli sály plné a očakávania ľudí boli z veľkej miery naplnené rovnako. Tisovec je malé mesto a možno bolo odvážne pokúšať sa uspokojiť diváka v tomto priestore takto novátorským počínom, avšak po pozitívnych reakciách môžu byť členovia DS Daxner spokojní, že ich odvaha posunula dopredu práve týmto smerom. Herecké výkony boli, ako to býva aj v profesionálnych divadlách, na škále uveriteľnosti a precítenosti rôzne rozmiestnené, ale ako sme si pri DS Daxner už zvykli, herci sa svojich postáv zhostili so záujmom a udržali si tendenciu vybudovať si k nim vlastný, osobitý vzťah. Samozrejme, keďže to boli premiéry, je pochopiteľné, že herci sa so svojimi postavami musia ešte trochu viac žiť a prehrať si ich, ale aj napriek tomu vidieť v tomto počíne výborný potenciál

DS Daxner a pokus priniesť na javisko „nový vietor“ mladou generáciou hercov a vedenia bol podľa mňa veľmi vydatým krokom.

Anna Gazdíkova, študentka Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica

Divadelný súbor Daxner ďakuje sponzorom: Mesto Tisovec, Oddelenie Kaš, Ivan Kriška a Pomocnica, Materská škola Tisovec, Reštaurácia Kôlnička, Ondrej Bindas, Milan Slabej, Pekáreň Hradová, Bohuš Antal, Alexandra Srnková, Mário Keleti

Narodeninová oslava hudobných skupín DEZÉN a ASPEKT.

Dňa 31.10.2015 sa v Tisovci konala narodeninová oslava hudobných skupín DEZÉN a ASPEKT.

Po dlhšej odmlke sa skupiny chceli podeliť so svojimi priateľmi a „fanúšikmi“ o dobrú zábavu a osláviť spolu pekné okrúhle narodeniny a to 30 rokov založenia skupiny DEZÉN a 15 rokov ešte stále pôsobiacej skupiny ASPEKT.

Aby to všetko dobre dopadlo a aby sa na oslave hostia cítili dobre a ešte lepšie sa zabavili, bolo potrebné vynaložiť dosť úsilia pri zorganizovaní akcie. Touto cestou by sme chceli poďakovať všetkým, ktorí nám veľmi pomohli. Predovšetkým je to kultúrne stredisko a hlavne Mišo Stejskal. Naše ďalšie veľké poďakovanie

patrí p. Soni Hrončekovej, p. Eve Manicovej, Milanovi Cibuliakovi, Radovi Kručekovi a sponzorom: Hydináreň SPOHYPO Rim. Sobota – Marián Miklo, MIBI TRADE – Miroslav Bindas, SLOS – Štefan Hlavatý, Rešt. CENTRÁL – Silvia Remperová, EKOMETAL – Peter Kardoš, FONAR – Miroslav Stožek, Mestské lesy Tisovec – Karol Kubíni, BRYSYRT – Ľuboš Manica, ALFEX – Jaroslav Benco, AGRO FARMA – Miroslav Dianiška Preto ešte raz veľké ĎAKUJEME a dúfame, že to nebolo posledný krát, čo sme sa všetci spolu v takom veľkom množstve stretli a zabavili sa.

DEZÉN a ASPEKT

Bronz pre tím hnúšťansko-tisovských taekwondistov na medzinárodnej súťaži ILYO CUP 2015

Skvelé vystúpenie Taekwondo klubu Hnúšťá -Tisovec na 9. ročníku medzinárodného turnaja Ilyo Cup 2015 v kyorugi a v poomsae s účasťou cca 220 pretekárov, 24 klubov a 9 krajín, ktorý sa konal 21.11.2015 v Košiciach. Nášmu klubu sa podarilo získať pekné umiestnenie v súťaži poomsae a to 3. miesto v hodnotení klubov s bilanciou 5 x zlato, 1 x striebro a 4 x bronz. Ďakujeme všetkým súťažiacim tímu TKD Hnúšťá-Tisovec za super výsledky a skvelú reprezentáciu klubu. Celá akcia sa niesla v príjemnej a zábavnej atmosfére...

Výsledky menovite: Timothy Aron De Buhr 3. miesto poomsae, 2. miesto zápas, Zuzana Dolinajová 1. miesto poomsae, Nina Dolinajová 1. miesto poomsae, Milan Kysel 1. miesto poomsae, Ivka Kyselová 1. miesto poomsae, Alex Mertinyak 4. miesto poomsae, Timea Morova 4. miesto poomsae, 2. miesto zápas, 1. miesto poomsae páry, Tamara Morova 3. miesto poomsae, 3. miesto zápas, 1. miesto poomsae páry, Lukáš Mário Novota 4. miesto poomsae, Petra Porubiaková 4. miesto poomsae, Sára Sujová 3. miesto poomsae, Tereza Vrábľová 2. miesto poomsae, Martina Zeleňáková 5. miesto poomsae a 2. miesto zápas.

UZNESENIA MESTSKÉHO ZASTUPITEĽSTVA 25.11.2015

Mestské zastupiteľstvo v Tisovci

berie na vedomie

- informáciu z pracovného stretnutia so zástupcami Železníc Slovenskej republiky, na ktorom boli predložené požiadavky mesta Tisovec na zabezpečenie starostlivosti o okolie zastávok a požiadavky na zlepšenie vybavenosti železničných zastávok v meste Tisovec a m. č. Rimavská Píla

- správu z vykonanej kontroly na dodržiavanie splátkových kalendárov k poskytnutej sociálnej pôžičke

- stanovisko hlavného kontrolóra k dodržaniu podmienok na prijatie návratných zdrojov financovania v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

- indikatívnu ponuku úverového financovania Slovenskej sporiteľne, a. s. zo dňa 18. 11. 2015 na financovanie kapitálových výdavkov mesta Tisovec

- informáciu o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky dňa 5. marca 2016 od 7.00 hod. do 22.00 hod.

s c h v a ľ u j e

- prijatie prekleňovacieho úveru vo výške 424 679,31 Eur na predfinancovanie priamych podpôr z EU fondov k schválenému projektu „Obnova verejného osvetlenia v meste Tisovec“ a podpísanie zmluvy v zmysle indikatívnej ponuky Slovenskej sporiteľne, a. s. zo dňa 18. 11. 2015

- zabezpečenie úveru v zmysle bodu B) tohto uznesenia formou záložného práva na pohľadávky vyplývajúce zo zmluvy o NFP č. 277/2015-2050-1200, vlastnej blankozmenky Mesta Tisovec a podpísanie dohody o vyplňovacom práve k blankozmenke uzatvorenej medzi Mestom Tisovec a Slovenskou sporiteľňou, a.s. vo forme a obsahom akceptovateľným pre veriteľa, Slovenská sporiteľňa, a.s.

- zrušenie časti uznesenia, a to č. 161/2015 písm. B) zo dňa 30. 09. 2015

- čerpanie finančných prostriedkov z fondu rozvoja mesta, údržby budov a miestnych komunikácií na zabezpečenie financovania svetelnotechnického merania vo výške 10 800 Eur

- čerpanie finančných prostriedkov z fondu rozvoja mesta, údržby budov a miestnych komunikácií na zabezpečenie spolufinancovania dodávky výmeny verejného osvetlenia vo výške 67 494,97 Eur

- Dodatok č. 1 k zásadám odmeňovania poslancov a členov komisií Mestského zastupiteľstva v Tisovci

- Rozpočtové opatrenie č. 4 Mesta Tisovec s pripomienkami

- v zmysle čl. 2 ods. 3 Zásad odmeňovania

poslancov a členov komisií Mestského zastupiteľstva v Tisovci znení dodatku č. 1 mimoriadnu odmenu pre poslancov mestského zastupiteľstva za rok 2015 podľa prílohy k tomuto uzneseniu

- Rozpočtové opatrenie č. 4 Základnej umeleckej školy v Tisovci

- predĺženie nájomnej zmluvy na prenájom časti pozemku parc. č. CKN 7108/1, evidovanej ako trvalé trávnaté porasty o celkovej výmere 20 m² pre Františka BUCHTU, bytom Francisciho 805, Tisovec, za celkovú sumu 6,60 Eur/rok, na dobu jedného roka od 01. 12. 2015 do 30. 11. 2016

- Rozpočtové opatrenie č. 3 Základnej školy v Tisovci

- odpredaj prebytočného majetku mesta Tisovec, a to časť pozemku parc. č. CKN 8205/1, evidovanej ako zastavané plochy a nádvoria o celkovej výmere 225 m² pre

Zuzanu SMITALOVÚ, bytom 1. mája, Hnúšťa, z dôvodu hodného osobitného zreteľa ako susediacu, respektíve prídomovú nehnuteľnosť v zmysle § 9a ods. 8 písm. e) zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov a v zmysle §7 ods. 5 písm. e) Zásad hospodárenia a nakladania s majetkom mesta a majetkom štátu, za cenu 2,234 Eur/m², to znamená za celkovú sumu 502,65 Eur

- Z celkového počtu 11 poslancov, bolo prítomných 11 poslancov, z toho za odpredaj majetku hlasovalo 11 poslancov. Návrh bol prijatý trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov.

- dodatok č. 3 k nájomnej zmluve na prenájom časti nehnuteľnosti – RD na ulici Daxnerovej súpisné číslo 657 v Tisovci, vedenej na LV č. 1354 (vlastník Mesto Tisovec) pre Vladimíra MIKULAČÍKA, bytom Daxnerova 665, 980 61 Tisovec. Predmetom dodatku č. 3 je zmena čl. III. nájomnej zmluvy, ktorá sa dopĺňa vetou nasledovného znenia: „Doba prenájmu sa predlžuje o ďalšie 3 mesiace, t. j. Do 29.02.2016.“ Ostatné články zmluvy ostávajú v pôvodnom znení.

p o v e r u j e

- Ing. Petra Mináča, primátora mesta Tisovec
- podpísať zmluvu o poskytnutí úveru v zmysle bodu B) tohto uznesenia,
- podpísať dohodu o vyplňovacom práve

k blankozmenke v zmysle bodu C) tohto uznesenia **Z:** primátor mesta **T:** do 10 dní od schválenia uznesenia

berie na vedomie

- informáciu o vytvorení volebných okrskov a určení volebných miestností nasledovne:

VOLEBNÝ OKRSOK Č. 1 - HÁMOR

miestnosť : budova Mestských lesov s.r.o.Tisovec, Sládkovičova č. s. 271 ulice : Bánovo, Hviezdoslavova, Kľak, Kozí Chrbát, Ľavkovo, Ľadovo Partizánska č. 105 – 138, Podhradová, Sládkovičova, Zbojská

počet voličov : 455

VOLEBNÝ OKRSOK Č. 2 – MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO /stará časť/

miestnosť: budova MsKS, Jesenského č. s. 835, Tisovec ulice : Bakulínyho, Nám. Dr.V.Clementisa, Francisciho, Jozeffyho

počet voličov : 815

VOLEBNÝ OKRSOK Č. 3 – MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO /nová časť/

- miestnosť: budova MsKS, Jesenského č. s. 835, Tisovec ulice : Djelik, Jesenského, Malinovského, Muránska, P.Šířrika, Partizánska č.94 – 104, 139 – 168, Štefánikova, Šťavica

počet voličov : 839

VOLEBNÝ OKRSOK Č. 4 – DAXNEROV DOM

- miestnosť : budova Daxnerovho domu, Daxnerova č. s. 745, Tisovec ulice : Daxnerova, Markovo, Ľ.Štúra, Suché Doly

počet voličov : 765

VOLEBNÝ OKRSOK Č. 5 – RIMAVSKÁ PÍLA

- miestnosť : budova Kultúrneho domu, Hlavná č. s .76 Rimavská Píla ulice : Cigánska osada, Dlhá, Družstevná, Hlavná, Partizánska, Vansovej, Železničná

počet voličov : 381

berie na vedomie

- určenie zapisovateľov: okrskok č. 1 – Magdaléna Stožeková, okrskok č. 2 – Jaroslava Hrušková, okrskok č. 3 – Eva Strigáčová, okrskok č. 4 – Ing. Danka Bálintová, okrskok č. 5 – Miroslava Kojnoková

ž i a d a

- politické strany alebo koalície, ktorých kandidátka listina bola zaregistrovaná, aby najneskôr 55 dní pred dňom volieb (do 11.1.2016) primátorovi mesta písomne oznámili člena a jedného náhradníka do okrskových volebných komisií

Mestská polícia Tisovec vyjadruje uznanie a poďakovanie Laure Stožekovej a Veronike Marákovej, žiačkam ZŠ Tisovec. Dňa 26.11.2015 poobede našli na námestí v Tisovci zraneného psíka. Pes mal škaredú trznú ranu na krku. Neostali k utrpeniu psíka ľahostajné a oznámili to na mestskej polícii. Nasledne boli obe žiačky nápomocné mestskej polícii pri preprave zraneného psíka do koterca na Vápenke, kde bol pes umiestnený. Po umiestnení psa do koterca bol vyrozumený MVDr. Sucháč, ktorý vykonal ošetrenie psa. Mestská polícia Tisovec chce týmto vyjadriť uznanie a poďakovanie obom dievčatám.

Zrekonštruovaná cesta cez sedlo Zbojská. Rozhovor s primátorom mesta.

1. decembra 2015 sa slávnostne otváral cestný úsek Bánovo – Zbojská, ako prebiehali prípravy a samotná realizácia projektu?

Začalo to na výjazdovom zasadnutí vlády Slovenskej republiky, ktoré sa uskutočnilo v Tisovci 26. septembra 2007, kde vládni predstavitelia prijali uznesenie a rozhodli o prekategORIZOVANÍ cesty II. triedy na cestu I. triedy. V praxi to znamenalo, že správca cesty t. č. Banskobystrický samosprávny kraj odovzdal štátu – Slovenskej správe ciest, pracovisko Banská Bystrica. Nedostatočné parametre komunikácie, ako aj zlý technický stav si vynútili potrebu jej rekonštrukcie so zabezpečením zvýšenia bezpečnosti a plynulosti dopravy. Následne po tlakoch z regiónu začala SSC projektové prípravy na úrovni všetkých stupňov projektovej dokumentácie. Na začiatku projektovej prípravy sa vypracovala technická štúdia, ktorá zahŕňala možné varianty vedenia trasy sedlom Zbojská. Z dôvodu náročnosti sa štúdia neskôr rozdelila na tri samostatné úseky. Ako prvý sa začal rekonštruovať ten najťažší úsek v časti

projekt?

Investorom tejto rekonštrukcie bol štát – Slovenská správa ciest. Na túto rekonštrukciu sa použilo 75% finančných prostriedkov zo štruktúrnych fondov a 25% zo štátneho rozpočtu. Pri tejto rekonštrukcii boli prevedené aj práce naviac, ktoré sme od začiatku so samosprávami obcí Pohronská Polhora a Michalová presadzovali, jednalo sa o rekonštrukciu lesnej cesty Plačkovou dolinou. **Cestný úsek je nazývaný aj Masarykova cesta. Prečo?**

Masarykova cesta bola vybudovaná v rokoch 1923 až 1925 ako jedna z prvých verejných stavieb po vzniku Československa.

S investíciou 2,7 milióna korún patrila vtedy k finančne najnáročnejším. Budovala sa z dôvodu rozvoja strojárského a hutníckeho priemyslu a spájala Gemer-Malohont s Horehroním. Dovtedy tam bola len poľná cesta v Plačkovej doline, čo nevyhovovalo požiadavkám doby. Novú cestu pomenovali po prvom československom prezidentovi Masarykovi, o čom svedčila osadená pamätná tabuľa s jeho menom. Prvýkrát ju odstránili v rozmedzí rokov 1939 až 1945. Po vojne ju na pôvodnom mieste obnovili. Pre mňa ako aj pre ostatných túto históriu cesty priblížil Mgr. Michal Ďurčo, ktorého táto cesta historicky zaujímala ako študenta a vypracoval o nej dizertačnú prácu.

Aký význam má zrekonštruovaná cesta pre mesto Tisovec a celý región?

Pre Tisovčanov, ale aj obyvateľov celého

regiónu bude mať zrekonštruovaná Masarykova cesta veľký význam. Mestu Tisovec, ale aj regiónu pomôže v jeho rozvoji, a to tak v oblasti hospodárskej, ako aj v oblasti cestovného ruchu. Navyše bude bezpečnejšia pre všetkých vodičov. A navyše očakávame

záujem investorov o náš región.

Myslíte si, že navýšenie frekvencie nákladnej prepravy nebude mať vplyv na mestské komunikácie Tisovca?

Samozrejme, že je tu určitá obava zo strany obyvateľov, ale aj nás samotných. Tým, že sa cesta dala do užívania a nie sú už na nej žiadne obmedzenia, zvýši frekvencia kamiónej dopravy. Toto určite zneprijemní život hlavne obyvateľom ulice Hlavnej v miestnej časti Rimavská Píla, Daxnerovej a Partizánskej ul. v Tisovci.

Osobne ste sa ako primátor mesta a poslanec BBSK angažovali v tomto projekte, aký má pre vás osobný význam?

Príprava a samotná rekonštrukcia cesty prebiehala 8 rokov, čo je aj pre mňa ako primátora dlhý časový úsek. Cítim veľké vnútorné uspokojenie, že je prvý úsek rekonštrukcie už za nami. A už teraz nám treba rozmýšľať nad ďalšou etapou rekonštrukcie štátnej cesty v úseku Bánovo.

Zbojská a to v dĺžke 4,2km. Celý proces projektovej prípravy až do samotného vydania stavebného povolenia trval 6 rokov. Samotná rekonštrukcia stavby I/72 Tisovec, Zbojská – sedlo, čertova dolina prebiehala v rokoch 2013 – 2015.

Z akých zdrojov bol financovaný tento

VERNISÁŽ
DOMINIKY KOCHANOVEJ

„TAKTO TO VIDÍM JA“

Srdečne Vás pozývame na vernisáž
zlačky SOS Tisovec,
ktorá sa bude konať dňa 15.12.2015 o 15:00 hod.
v Mestskom kultúrnom stredisku v Tisovci.

Výstava potrvá do 18.12.2015
(denne od 15:00 do 17:00 hod.)

flexarej
dizajnová

Športový areál R. Valenta oznamuje:

1. V dňoch 1.12 2015 - 4.12. 2015 bude areál z dôvodu výpadku el. energie zatvorený.
2. Počas vianočných sviatkov je športový areál zatvorený. K dispozícii bude od 2.1. 2016.
3. Počas zimnej sezóny je športový areál k dispozícii na športové aktivity, ktoré si treba vopred objednať minimálne 2 dni v kancelárii správcu areálu. Pondelok - piatok - 15:00 - 20:00.

Príbehy z vojny: Neznámy vojak

Po vypuknutí Slovenského národného povstania bolo zrejmé, že vydobytie slobody sa nezaobíde bez krviprelievania. Predpokladalo sa, že počas bojov bude množstvo ranených a mŕtvych. Dôležitú úlohu počas povstania preto zohrala zdravotnícka starostlivosť a osobitne zriadené poľné nemocnice. Tieto sa etablovali podľa potreby

v miestach, kde nehrozili boje, ale veľakrát ich museli narychlo evakuovať pred útočiacimi nemeckými vojskami. Koncom septembra 1944 bola vyslaná z Korytnice do Tisovca komisia vojenských lekárov, aby zistili aká je tu možnosť etablovania Poľnej nemocnice 2. V Tisovci sa zatiaľ nebojovalo a bolo tu relatívne bezpečne. A tak 1. októbra 1944 prepravujú Poľnú nemocnicu 2 na nákladných autách cez Šturec do Ulmanky a odtiaľ 2. októbra odchádza vlakom do Tisovca. Prichádza aj vojenský lekársky personál a veliteľ nemocnice MUDr. František Horváth. Okrem budovy školy a ďalších budov poskytol Tisovec aj ošetrojúci personál, čo bolo vyše 100 dobrovoľných zdravotných sestier. Tieto boli pripravené pomáhať chorým a zraneným bojovníkom. Postupne bolo dopravených najmä od Zvolena a Sliacha vyše 400 ranených a chorých a ďalší postupne pribúdali. Nie každý sa však vyliečil a mohol sa vrátiť na bojisko alebo domov. Napriek všestrannej zdravotnej starostlivosti pribúdali na tisovských cintorínach hroby známych, ale aj neznámych bojovníkov za slobodu. Začiatkom septembra 1944, keď prebiehali

boje pri Telgárte, privádzali autá ranených vojakov a partizánov do tisovskej poľnej nemocnice. Medzi zranenými bol aj neznámy muž, ktorého našli na bojisku ťažko zraneného v bezvedomí, bez dokladov a iba v spodnej bielizni. Nikto nevedel, prečo je zoblečený a ani v blízkosti sa nenašli žiadne dokumenty či oblečenie, ktoré by ho pomohlo identifikovať. Mal vážne zranenia na hlave. Po prevezení a ošetrovaní ho lekári nechali ležať na prízemí poľnej nemocnice, kde sa oňho vzorne starali. Nikto z ošetrojúcich nevedel určiť jeho totožnosť alebo aspoň či ide o civilistu alebo vojaka. Aj keď dotýčny sem-tam otvoril oči, nikdy nič nepovedal a napriek úsiliu lekárov po týždni zomrel. Podobne ako mnohých ďalších ho pochovali na katolíckom cintoríne v Hámre. Podobných tragédií bolo cez vojnu veľa. Mnohých nevedeli identifikovať alebo došlo k zámene, prípadne ich identifikovali zle. (Napríklad na pamätnej tabuli umiestnenej na Dieliku je uvedený ako padlý počas SNP kpt. Ivan Hruška. Tento dokázateľne nepadol, ale zomrel až niekoľko rokov po vojne). Neznámy zranený od Telgártu tak zaujal ošetrojúci personál, že požiadali povstaleckého vojaka Štefana Baštína, ktorý pomáhal ako ošetrovateľ v Poľnej nemocnici 2, aby neznámeho vyfotografoval. To sa stalo len niekoľko hodín pred jeho skončaním. Pátranie po identite neznámeho pokračovalo však ďalej pomocou fotografie. Pre postup Nemcov smerom na

Tisovec musela byť Poľná nemocnica 2 evakuovaná najskôr do Brezna, neskôr cez Banskú Bystricu do Ulmanky. Po oslobodení Tisovca pátranie po neznámom pokračovalo

ďalej. Podľa spomienok bývalej ošetrovateľky Márie Cimbalistovej bola fotografia neskôr zverejnená a umiestnená aj miestnej tlači. Pátranie však bolo neúspešné a po neznámom vojakovi ostala len jediná fotografia. Bola tu aj

úvaha že neznámy je nemecký vojak, ktorý sa zoblekol a aby sa neprezradil, tak nehovoril. Bola tu aj možnosť, že ho zoblekli na bojisku, ale prečo a kto? Bol niekoľko dní v bezvedomí a pravdepodobne vzhľadom na zranenie, ktoré mal, nepripadalo do úvahy, že by sa bol pozoblekol sám. A tak ostala záhada. Vojna skončila a tí, ktorí prežili, sa vrátili do svojich domovov. Neznámy od Telgártu ostal navždy odpočívať na tisovskom cintoríne a pravdepodobne sa nikdy nedozvieme jeho meno.

Podľa spomienok dobrovoľnej zdravotnej sestry Márie Cimbalistovej – Baštínovej spracoval Ing. Dušan Hutka.

Fotografie:

Pôvodná pamätná tabuľa na budove Poľnej nemocnice 2 v Tisovci.

Fotografia neznámeho vojaka od Telgártu krátko pred jeho úmrtím.

Dobrovoľné zdravotné sestry v roku 1944.

MISS 2015 na SOŠ v Tisovci

V piatok 20. novembra 2015 sa v kinosále MsKS v Tisovci uskutočnila kultúrno-spoločenská akcia **Miss školy 2015**. Garantom súťaže a čestným členom poroty bola **Lýdia Svobodová, Miss Deaf World 2014**.

V školskom kole Miss SOŠ súťažilo desať dievčat, ktoré sa predstavili v troch disciplínach. V nich prezentovali v zmysle antických Grékmi formulovaného ideálu nielen svoju prirodzenú krásu, ale aj svoje vedomosti, talent a zručnosti. Súčasťou programu boli i sprievodné kultúrne vystúpenia našich talentovaných žiakov - hudobníkov a spevákov. V priebehu tretej disciplíny, promenády vo večerných šatách, napätie v sále vzrástlo. Vyhlásenie Miss školy bolo na dosah ruky. O to sa v nasledujúcich chvíľach postarala porota,

Miroslav Sihelský, zástupca riaditeľky školy a Ing. Vladimír Cipov, PhD. Očakávaná chvíľa nakoniec prišla a porota

zverejnila výsledky hlasovania. Titul Miss Sympatia a Miss Internet získala **Miriám Sokolová**, titul 2. vicemiss porota udelila **Ivane Greškovej**, 1. vicemiss sa stala **Andrea Macháčková** a korunku, symbolizujúcu víťazstvo v súťaži Miss školy 2015, si odniesla **Veronika Bartošová**, ktorá postupuje na krajské kolo Miss stredných škôl v BBSK. Úspešným dievčatám gratulujeme, ale naše poďakovanie patrí i ostatným dievčatám, ktoré sa súťaže zúčastnili, moderátorom, ktorí nás programom sprevádzali, a všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na realizácii tejto doposiaľ netradičnej akcie. Poďakovanie patrí: Kataríne Cavarovej, Janke Ďurčovej, Márii Krajčiovej (Oriflame), Kataríne Šamin, Veronike Juhásovej (profesionálne líčenie Mary Kay)

Kam smeruje Tisovec ?

Iste si každý z nás položí túto otázku. Je potrebné sa nad týmto zamyslieť, nám čo byvame tu, ale aj generácii, ktorú skúša svet. Mladí ľudia, ktorí sa sem vracajú na konci týždňa, alebo len občas sa tu ukážu, dokážu porovnávať a hodnotiť. Starší Tisovci sa zdá byť nenáročný, ale generácia ktorá potrebuje sociálnu a zdravotnú starostlivosť, začína trpieť a zdravotné poisťovne majú naprogramované obmedzenia. Číže byť chorým je finančne náročné, za zdravím musíme cestovať, premenili sme sa na klientov poisťovní. Systém treba ozdraviť. Každý o tom hovorí, hlavne politici v tomto majú veľký dlh a už nás roky zavádzajú. Diskusia je bohatá, ale od riešenia tohto problému sa táto spoločnosť stále vzdáľuje.

Najlepšie slová sú činy, skutky. A to nám chýba aj v Tisovci, dlhy voči občanom sa stále zväčšujú. Sortiment služieb sa zúžil. Rekreačné a športové aktivity, čiže kapitál voľného času hlavne pre deti, je závislý od aktivít rodičov. Investícia do ľudí a detí je minimálna, je to živorenie. Smeruje to do útlmu a ľahostajnosti? Dôležité je, aby boli ľudia, ktorí majú patričnú kvalifikáciu a do týchto ľudí sme mali investovať, lenže doteraz sme to vôbec neurobili. Od rozpadu bývalej Telovýchovnej jednoty Strojár SZ nebola a nie je žiadna koncepcia rozvoja týchto aktivít. Od 1.1.2016 tu vzniká nová športová organizácia: Mestský športový klub, ktorý by

mal pokrývať všetky športové aktivity a zvýšiť ponuku športových služieb pre Tisovec a Rim. Pílu. Treba začať budovať všetko od začiatku a nebude to ľahké. Ktorý smer si zvolíme: vybudovať štruktúru telovýchovných a rekreačných aktivít, alebo to pôjde cestou nezájmu? Ktorým smerom pôjdeme? Bude to záležať od podmienok,

ktoré vytvoria tisovské poslanskeké a politické štruktúry. Väčšinu v tisovskom parlamente má SMER, takže treba ukázať, že volebné sľuby sa stanú skutočnosťou. Povinnosťou politikov je aj opravovať, čo je v spoločnosti pokazené a v Tisovci máme toho dost, čo sa pokazilo. Návrat aspoň k čiastočnej masovosti v športových aktivitách by bol prínosom, to by bol správny smer. **Iniciatíva občanov je vzácnosť, ktorú si treba vážiť.** To sa prejavilo pri tvorbe plánu Hospodárskeho a sociálneho rozvoja na ďalšie obdobie a tiež pri tvorbe

Komunitného plánu. Podnetov od občanov je dost. Znova sa dostáva do popredia zdravotnícka starostlivosť a starostlivosť o prestárlych a chorých občanov. Kapacity na to nemáme a bolo by ich treba.

Politika múdrosti a morálky musí mať prednosť. Stredné školstvo, ktoré máme v Tisovci a jeho ďalší rozvoj nám ukazuje víziu kvalitnej vzdelanosti, ktorú potrebujeme. Aby bol Tisovec naďalej výnimočný. Dáva to Tisovcu historický punc založený na tradíciách, kde v minulosti bolo v Tisovci základom cirkevné školstvo. Stálym problémom je tu zamestnanosť, potrebovali by sme viac pracovných príležitostí, hlavne pre mladých, mladé rodiny. Chudoba, ktorú máme aj v Tisovci, je výstrahou pre spoločnosť, môže to byť žriedlom kriminality. Európsky chlieb hodnôt, ktorý si užívame aj na Slovensku, láka utečencov z vojnových konfliktov Afriky a Ázie. Každý chce pre svoje deti lepšiu budúcnosť a možnosť uplatnenia. Máme tu konkurenciu a zatiaľ máme výhodu, že sme tu doma, nepremrhajme ju. Vianoce sú sviatkom pokoja a mieru a zmierenie v našich slovenských žabomyších vojnách na spoločenskom i politickom poli by mali byť vianočným darčekom nielen pre Slovensko, ale aj pre Tisovec. Vianočné sviatky sú motívom na rozmyšľanie. Máme o čom rozmyšľať, ktorým smerom sa poberieme? Vladimír Pašiak

Olympiáda Ľudských práv na SOŠ v Tisovci

Aj v tomto roku sa v mesiacoch október a november uskutočnili triedne kolá Olympiády ľudských práv na našej škole. Jej cieľom bolo do povedomia mladých ľudí pretaviť myšlienky Všeobecnej deklarácie ľudských práv o dôstojnosti človeka, o jeho právach, porušovanie ktorých je útokom proti nej, diskrimináciou, ktorá ľudskú dôstojnosť znehodnocuje, ponižuje.

Do súťaže boli zapojení žiaci prvého až tretieho ročníka. Triedne kolá boli zrealizované na hodinách občianskej náuky a etickej výchovy. Žiaci riešili test pozostávajúci z 10 otázok, za ktorý mohli získať spolu 20 bodov. Najúspešnejší riešitelia z jednotlivých tried v počte 19 postúpili do školského kola OLP,

ktoré sa konalo 24. novembra 2015. Školské kolo malo dve časti. Písomnú a ústnu. Písomnú tvoril 25 bodový test. K záverečnej

ústnej časti sa prepracovalo 10 zo 16 súťažiacich a ústnou súvislou odpoveďou na vyžrebovanú otázku si mohli vylepšiť svoje skóre o ďalších maximálne 5 bodov.

Podčiarknuté a zrátané: Najúspešnejšími riešiteľmi školského kola Olympiády ľudských práv boli:

- Alena Denkeová – II.B – postupuje do krajského kola Olympiády ľudských práv,
- Miriam Sokolová – III.B,
- Martin Vavrek – III.C.

Vítazom gratulujeme a všetkým súťažiacim i organizátorkám školského kola Olympiády ľudských práv Mgr. Ingrid Kudlákovéj a Ing. Ivete Ganajovej ďakujeme.

Priebeh súťaže digitálne zaznamenali a diplomy vyhotovili žiaci druhého a tretieho ročníka odboru grafik digitálnych médií pod vedením Ing. Petra Pastýra. PaedDr. Zora Kéryová

21. SILNÁ RUKA STREDOŠKOLÁKOV - FINÁLE

Dňa 16. novembra 2015 sa žiaci SOŠ v Tisovci zúčastnili krajského kola súťaže „Silná ruka stredoškolačkov“ v pretlačaní rukou. Súťaž sa konala v priestoroch Obchodného centra Európa v Banskej Bystrici. Našu školu reprezentovali: Erika Stanková (kategória dievčatá do 60 kg), Marián Danko (kategória chlapci do 65 kg), Peter Bátka (kategória chlapci do 80 kg) a Marián Derdák (kategória chlapci nad 80 kg). Zo zúčastnených sa najviac darilo Erike Stankovej, ktorá obsadila prvé miesto, síce len v konkurencii dvoch pretekáčok, ale

napriek tomu sa víťazstvo počíta, a Mariánovi Derdákovi, ktorý v konkurencii dvadsiatich pretekáčok obsadil výborné štvrté miesto. Prvá trojica pretekáčok a pretekáčov z každej kategórie priamo postupovala na celoslovenské kolo, ktoré sa uskutočnilo 27. novembra 2015 opäť v priestoroch OC Európa Banská Bystrica. Našu školu reprezentovala vo svojej kategórii Erika Stanková a obhájila dobrý výsledok z krajského kola, pretože skončila v konkurencii 19 pretekáčok na veľmi peknom 7. mieste. Z jej výsledku sa tešíme a srdečne gratulujeme.

Ing. V. Cipov, PhD.

A prišiel Mikuláš

6. december je predovšetkým pre tých najmenších magickým dňom. Deň, ktorý nesie v kalendári meno Mikuláš má čarovnú moc, ktorou dokáže rozžiariť oči i dušu azda všetkých detí. Tradičné a obľúbené podujatie spojené s mikulášskou nádielkou v pondelok 7. decembra pripravilo oddelenie kultúry a športu mesta Tisovec.

Kedy už konečne pride? Táto otázka s pribúdajúcimi minútami znela z úst azda každého dieťa a zhromaždených na tisovskom námestí. Úderom šestnástej hodiny sa konečne dočkali. Mikuláš medzi deti i dospelých zavítal aj so svojimi nerozlučnými spoločníkmi, anjelom a čertom, ku ktorým sa pridali aj ďalší pomocníci. Krátko po príchode sa Mikuláš ujal prvej milej úlohy. Rozsvietil vianočný strom na Námestí, ktorý sa rozžiariť

stovkami drobných žiaroviek. Ďalšie chvíle patrili kultúrnemu programu, ktorý pripravili a nacvičili deti z tisovských súborov – mažoretky, mažoretčatá, DFS Čičiček. Hudbou, spevom i tancom navodili tú správnu mikulášsku atmosféru. Mikulášske radovánky si nenechali ujsť predstavitelia mesta a primátor. Pri sledovaní programu sa spolu s ostatnými ponorili do slávnostnej atmosféry, ktorá ovládla priestory celého námestia. Vianočnú náladu nám spríjemnila aj DH Hradovanka svojimi koledami.

Aby bol tohtoročný mikulášsky podvečer opäť pestrejší a zaujímavejší, organizátori oslovili remeselníkov a organizácie v meste na svoju prezentáciu na mikulášskom trhu. Tak si prítomní mohli zakúpiť medovníčky, šupolienky, textilné

hračky, vianočné aranžmány, košíky, papuče. Zohriať ste sa mohli pri varenom vínku, punči, čaji a hlad zahnali buchtami, koláčmi, drzkovým perkeltom, lokšami s pečenkou a inými dobrotami.

A aké by to boli mikulášske radovánky bez sladkostí? Dobrosrdečný deduško mal samozrejme plný kôš sladkých dobrôt aj tentoraz a spoločne s anjelom i čertom nimi ochotne obdaroval každé z detí.

Naše poďakovanie patrí: Tis Art Tisovec, Kólnička Tisovec, SMT-Kníhkupectvo, DD a DSS Tisovec, Únia žien Tisovec, TSP Tisovec, SOŠ Tisovec, E. Dolinajová, S. Hrončeková, E. Manicová, J. Mertinyaková, M. Kochanová, L. Pinerová, A. Halušková

Komunitný plán mesta Tisovec a m. č. Rimavská Píla

Dňa 21.10.2015 sa uskutočnilo prvé pracovné stretnutie k vypracovaniu strategického dokumentu „Komunitný plán sociálnych služieb mesta Tisovec na roky 2016 – 2022“. Dôvodom prečo mesto Tisovec vstúpilo do procesu komunitného plánovania je skutočnosť, že končí platnosť komunitné plánovanie sociálnych služieb patrí do pôsobnosti mesta (§ 80 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách), ktoré má povinnosť vypracúvať a schvaľovať komunitný plán sociálnych služieb a tým súčasne vytvárať podmienky na podporu komunitného rozvoja, komunitnej práce a komunitnej rehabilitácie v oblasti poskytovania sociálnych služieb. K tomuto zámeru by sme potrebovali poznať a vedieť vaše názory, potreby, stanoviská a návrhy. Pohľad a názor každého občana je pre nás cenný. Každý jeden zhodnotíme a zvážime. Aj keď

zodpovednosť za spracovanie dokumentu podľa platenej legislatívy má mesto, prax potvrdzuje, že úspešné a uskutočniteľné sú len tie projekty verejného charakteru, ktoré majú podporu verejnosti. Komunitný plán sociálnych služieb ako kvalitný dokument môže vzniknúť iba ako výsledok úvah mestského úradu, organizácií pôsobiacich na pôde mesta, štátnej správy a najmä vás – občanov. Je potrebné, aby vyjadroval náš spoločný názor, spoločnú identifikáciu problémov na riešenie. Vaše názory, potreby, stanoviská a návrhy k tvorbe komunitného plánu je možné zasielať poštou na adresu Mestský úrad Tisovec, Nám. Dr. V. Clementisa 1, 980 61 Tisovec, alebo elektronicky na adresu: tiber.tokar@tisovec.com. Podstatou prvého pracovného stretnutia bolo vytvoriť cieľové skupiny a pracovné skupiny.

Pre vytvorenie cieľových skupín bolo nevyhnutné identifikovať prvotné problémy v oblasti poskytovania sociálnych služieb. Výstupom otvorenej diskusie, kde boli vyslovené názory, potreby a návrhy zúčastnených, bolo definovanie nasledovných cieľových skupín: Seniori a ŤZP, Rodina, deti a mládež, Občania so spoločenskými problémami. K cieľovej skupine bola vytvorená pracovná skupina, ktorej úlohou je vypracovať pre danú skupinu smer, ktorým sa budú sociálne služby uberať; cieľ a priority; prekážky, ktoré bude treba prekonať; zdroje, ktoré je možno využiť na rozvoj sociálnych služieb. Prvé pracovné stretnutia pracovných skupín boli v prvom týždni novembrového mesiaca. Zápisnice z pracovných stretnutí pracovných skupín sú k nahliadnutiu na webstránke mesta

Nádherne prežitie vianočných sviatkov

vám želá Oddelenie kultúry a športu a
redakcia Tisovského mesačníka

Cukrárenská výroba „Sladké pokušenie“

prijíma objednávky na vianočné pečenie zákuskov od 20.11. 2015 – do 14.12. 2015. Objednať zákusky si môžete priamo u nás v cukrárenskej výrobni „Sladké pokušenie“ na Jesenského ulici v budove internátu SOŠ v Tisovci, alebo na telefónnom čísle 0948011106 u pani Jaroslavy Kováčovej. „Sladké pokušenie“ sa teší na vašu návštevu.

Mesto Tisovec a Detský folklórny súbor Čížiček
vás pozývajú na
galaprogram

„Takto nám Čížiček vyrástol“

pri príležitosti 25. založenia DFS Čížiček

18. decembra 2015 17:00 hod.

Kinosála MsKS v Tisovci

Štefánska zábava

26. december 2015

20:00 hod.

spoločenská sála MsKS

vstupné 5 € (3 toho 3 € konzumné)

INZERCIA

Predám, prípadne prenajmem dvojizbový byt v Tisovci v dobrej lokalite. Časť ceny je možné vyplatiť aj v splátkach.

Kontakt: 0907437808

"Poskytnem v Tisovci k prenájmu časť rodinného domu (izba, kúpeľňa, kuchyňa). Cena dohodou.

Kontakt: 0949391107

Predám kombinovanú chladničku "SNAIGE" A 240 l. a mrazničku "CALEX" 75 l. Cena dohodou

Kontakt: 0908554001

Kúpim, prípadne vezmem do prenájmu garáž v Tisovci

Kontakt: 0944013339

Predám nadržené orechy 1 kg - 7 €

Kontakt: 0907437761

Spomienky na vysokú pec v Tisovci Zostavil Ing.Ján Greschner

Výroba železa a jeho spracovanie patrili k najstarším výrobným odvetviám na Slovensku. Bohaté ložiská kvalitných rúd, hojnosť lesov, dostatok vodnej energie vytvárali priaznivé podmienky pre rozvoj slovenského železiarstva. Tradiície siahajú do stredoveku, kedy tu už existovali slovenské pece na tavenie železnej rudy. V nízkošachtovej nadzemnej peci tavili železo, ktoré sa dalo ihneď používať na výrobu predmetov. V roku 1695 je založená v Tisovci železiarska huta a hámor, ktorý bol kráľovským majetkom. Vyrábalo sa železo kované, tyčové, nástrojové, pluhové, klince a stupové železo. Neskôr sa tu odlievajú delové gule, bomby a granáty pre potreby stavovského povstania Františka Rákocziho II.

Tisovec patrila v minulosti medzi významné lokality pohronského a gemerského železiarstva Tisovec sa vyvinul z banskej osady. Názov obce je doložený z roku 1334 ako Thyzolch, Tyzolch, z roku 1773 ako Tisowec, maďarský Tiszolc, nemecký Theisholz, Theisscholz. Tisovec do roku

1334 patrila kaločskému arcibiskupovi, v 15. storočí panstvu Hajnáčka, od 16. storočia viacerým zemanom. Nad obcou bol v 14.-17. storočí hrad. V roku 1596 dostala obec jarmočné právo, ale skoro stratila mestské výsady. V erbe mala v hornom poli Pannu Máriu, v dolnom rameno v brnení s tromi ružami. Tisovec sa vyvíjal ako poľnohospodársko-remeselnícka obec. V roku 1596 mal 38 usadlostí. V 17.-18. storočí pracovala v obci papieraň, bolo tam niekoľko valchovní a farbiarní. Mor v rokoch 1709-1710 zahubil polovicu obyvateľstva. V roku 1828 mala obec 300 domov a 3165 obyvateľov. V 19. storočí sa Tisovec stal aj dôležitým ohniskom slovenského národného života. Hámor – miestna časť Tisovca vznikla okolo železiarni v 18. storočí. V prvej polovici 19. storočia boli v prevádzke aj 3 železné hámy. V polovici 19. storočia obec splynula s Tisovcom. Pojem „hámor“ sa zaužíval pre celú železiarsku výrobnú jednotku, vrátane taviacej pece. Už v 16. storočí nachádzame zmienky o troch železiarskych usadlostiach. V Tisovci už oddávna existovali tzv. slovenské pece na zhutňovanie vyťažovaných rúd. V nízkošachtovej nadzemnej peci tavili železo, ktoré sa dalo ihneď používať na výrobu predmetov. Koncom 16. storočia bol zriadený samostatný hámor, ten však bol kráľovským majetkom. V 17. storočí práce v hámy dočasne prerušili. Novú železiareň postavil v roku 1689 Adam Kubíni. V roku 1705 ju odkúpil František Rákoczi II. a slúžila na výrobu vojnového materiálu pre povstakov. V roku 1700 kúpil štát od občanov Banskej Bystrice 50 % účastní vysokej pece Tisovec a v roku 1705 prešiel celý závod do majetku eráru. V roku 1712 bol závod rozšírený. V roku 1750 sa závod skladal z dvoch vysokých pecí a z hámy v Rimavskej Pile. V roku 1750 železnú rudu dodávali bane Sirk a Kyzová. Železnú rudu do Tisovca dovážali komorskí poddani, ako zmluvní furmani. Drevené uhlie páliili v Tisovci, ale hlavne v Brezne a v Hronci. Najstaršie uhliská boli na Hradovej a v Krívej doline. Najväčšou prekážkou plynulej výroby železa bola neustála potreba opravovať vodné náhony. Zachovala sa správa, že v roku 1752 opravovali všetky vodné náhony, v dôsledku čoho v mesiacoch august a september sa železo nevyrábalo. Táto oprava vodných náhonov vtedy stála 69 zlatých a 18 grajciarov. V tom istom roku 1752 nepracoval ani hámor v Pile, tiež pre opravu vodných náhonov. O výsledkoch závodu je prvá správa z roku 1753, kedy podľa ročnej bilancie závod dosiahol čistý zisk 2933 zlatých a 23 a pol grajciara. Výrobná cena jedného viedenského centa železa bol 2 zlaté a 12 grajciarov. V roku 1782 bola postavená vysoká pec veľkých rozmerov so silnými vodnými kolesami. Na začiatku 19. storočia bolo železo z vysokej pece spracúvané v dvoch väčších a v jednom menšom hámy. Na

začiatku 19. storočia pre baníkov a hutníkov zo Zvolenskej stolice založili osadu Tisovské Hámy. Neskôr obidve časti splynuli do jedného administratívneho celku, ale rozdiely boli zreteľné a ich zvyšky možno postrehnúť ešte i dnes. Výroba novej vysokej pece predstavovala ročne 3360 t surového železa a liatiny, čo bola najvyššia výroba v 50 rokoch 19. storočia v Uhorsku. V roku 1800 bola v závode Tisovec postavená administratívna budova, odlievacie pole a kotolňa. Železo z vysokej pece bolo spracúvané v dvoch väčších a v jednom menšom hámy. V roku 1884 vyrábali Tisovec 1078 t surového železa a v roku 1847 už 1330 t. V r. 1853 – 1855 sa Tisovec zmodernizoval.

Dostal „pilierovú“ pec so silným valcovým dýchadlom poháňaným vodným kolesom o síle 20 HP a pražiame rudy. Bola to jedna z najväčších vysokých pecí na Slovensku a jej kapacita sa zvýšila z 24 000 – 28 000 vied. Centov na 60 000 – 70 000 vied. Centov. Železo z vysokej pece bolo spracúvané v dvoch väčších a v jednom menšom hámy. Nová vlna rekonštrukcie železiarni v Tisovci sa dostavila 1881, keď boli postavené prvé tri predhrievače vzduchu typu Whitwell. K týmto trom predhrievačom boli neskôr prístavené ešte 3 väčšie, dovezené z Hunyadu. Vtedy závod mal šesť pražiacich pecí, dve vysoké pece, dve valcové dýchadlá na parný pohon, výťahové zariadenie na vodný pohon. Súčasťou závodu bola aj vnútrozávodná úzkokofajná železničná sieť dlhá asi 4 km a sieť elektrického osvetlenia. V roku 1869 – 1871 bola miesto vodnej sily použitý parný pohon. Z hľadiska zlepšenia dopravy surovín a vysokopecných produktov bola významným krokom výstavba lanovej dráhy na prepravu rudy a dreveného uhlia medzi Železnikom a Tisovcom (drevené uhlie sa získavalo v lesoch po trase lanovej dráhy) a druhej lanovej dráhy Tisovec - Grilka pre dopravu trosky a vápenca. Obe lanové dráhy boli uvedené do prevádzky v r. 1902. V tom roku bola zbúraná aj stará odlievacia hala a nahradené bolo staré kompaundné dýchadlo novým dýchadlom poháňaným parným strojom. Postavený bol aj originálny kruhový, prstencový zásobník na rudu dovážanú lanovou dráhou zo Železníka. Rudný dvor bol vlečkou spojený so stanicou štátnych železníc a pomocou magnetového žeriavu bolo umožnené nakladanie surového železa do vagónov, čím bola odstránená ťažká a úmorná práca pri transporte. V roku 1913 bola jedna pec znovu prestavaná na koksovú s dennou kapacitou 50 t. Súčasne sa zlepšila doprava surovín k vysokým peciam – bola vybudovaná 100 m dlhá lanovka medzi zásobníkmi rudy a železiarňou. Za tým sa začala stavať elektrická centrála s parným turbínovým pohonom. Štátny prevrat našiel železiareň v úbohom stave. V roku 1935 bola vysoká pec prestavaná na obsah 245 m³ s výkonom 140 ton surového železa za 24 hodín. Do pece sa cez výfucne fúkal vzduch od dýchadla, poháňaného parným strojom. Dýchadlo dodávalo za minútu 700 m³ vzduchu s tlakom 0,5 – 1,2 atp. Vzduch bol v štyroch ohrievačoch typu Cowper predhriaty na 400 – 500 °C. Kychový plyn, ktorého sa získalo asi 16 000 m³/h sa čistil v suchých prašníkoch. Polovica sa spaľovala v ohrievačoch a v kotolni. Zvyšný plyn sa voľne odfukoval do atmosféry. Závod Tisovec zostal vysokopecným závodom s jednou koksovou vysokou pecou aj po predaní železiarni v Podbrezovej firme Reichswerke Hermann Göring a v Berlíne, ktorá bola v roku 1942 prestavaná na užitočný obsah 242 m³. Surovinovú základňu tvorila z polovice ruda z bane v Železníku a z druhej polovice z bane Mlynky. Koks sa stále dovážal z Ostravska a vápenec z Grilky. Prevádzka v prestavanej vysokej peci v Tisovci sa začala koncom januára r. 1943. Počet zamestnaných robotníkov bol

195 v Tisovci a 306 na Železníku. Vedúciim závodu bol Ing. Zdeněk Dedina. Vojna vyradila aj vysokú pec v Tisovci, kde bol explóziou poškodený parný stroj dýchadla. Súčasne do obnovy vysokej pece sa museli zabezpečovať suroviny (železná ruda, koks a vápenec). Dňa 19. apríla 1947 bola vysoká pec po rekonštrukcii znova zapálená.

Medzi najstarších pracovníkov (jubilarov) prevádzky v r. 1948 patrili: Balogh Ondrej (1894), Čepík Štefan (1895), Demian Pavel (1896), Dežulián Zigmund (1896), Fogta Štefan (1893), Gandžala Július (1894), Gandžala Ludevít (1890), Gavalec Ján (1899), Gojňok Ján (1895), Gronec Ignác (1895), Heinrich Anton (1896), Holko Ján (1889), Horanský Jozef (1899), Ivan Anton (1895), Kalata Ondrej (1899), Klajban Gustav (1896), Komora Ludevít (1887), Koper Štefan (1888), Kováčik Ján (1895), Kršňavý Jozef (1894), Krupa Alexander (1895), Lipták Samuel (1894), Mikita František (1891), Nágel Jozef (1895), Pardupa Oldrich (1896), Pardupa Anton (1894), Pardupa Ján (1897), Polony Michal (1895), Prandl Ján (1896), Rosiar Richard (1892), Rosiar Rudolf (1894), Rusnák Ján (1899), Sirota Ludevít (1898), Sirota Fraňo (1905), Slabej Anton (1893), Strelník Jozef (1898), Šablatura Ján (1899), Šablatura Ondrej (1887), Sekereš Jozef (1899), Štrba František (1891), Šverla Anton (1895), Tokár Anton (1895), Útrata Ludevít (1891), Vencel Ján (1898), Vencel Samuel (1894)

V roku 1954 bola vykonaná rekonštrukcia a modernizácia vysokej pece v Tisovci, ktorá bola prestavaná na tenkostennú, zvonku vodou chladenú vysokú pec s objemom 325m³, s dusanou nitejou a tenkou vymurovkou sedla a šachty. Vymenila sa aj sadzobňa (jednozvonová s rozdeľovačom a klapkou), nový prašník a cyklónové odlučovače prachu z vysokopecného plynu, predžila sa žeriavová dráha odlievacieho poľa, zmodernizovala sa vodná granulácia vysokopecnej trosky a vymuroval sa 4. ohrievač vetra. V r. 1956 bol rudný dvor doplnený portálovým drapákovým žeriavom na vykládku surovín zo železničných vagónov. 2. septembra 1955 som nastúpil do zamestnania ako pomocný majster k vysokej peci v podniku Švermove železiarne n.p. Podbrezová – závod Tisovec. Prvé tri roky som býval v služobnom byte v závode spolu s kolegom Ing. Bohumilom Samekom. Závod nemal závodnú kuchyňu a so stravovaním bol problém. Najprv som si varil sám. Mama mi dala do pohára zápražku, Prvé čo som uvaril bol slepý guláš. Potom ma na stravu vzala p. Magda Sekerešová, Pochádzala z Horného Turčoka (Oberturiz) Keď sa kolega Samek oženil a odišiel pracovať do Podbrezovej prišiel nový kolega Ing. Marián Kabát. Pochádzal z Trenčína. S tým som sa stravoval u p. Sekerešovej a potom u p. Ivanovej. Na stravu k p. Sekerešovej chodil aj závodný lekár Švermových železiarni v Tisovci MUDr. Zoltán Náter. Myslím, že pochádzal z Moštenice. V Tisovci mal povest dobrého lekára... Jeho hobby bola práca s drevom. Chodil do stolárskej dielne k stolárovi Deziderovi Náglovi. Počas pracovnej doby som vždy prešiel celý závod. Aj večer a v noci, keď som sa vracal domov som vždy skontroloval chod vysokej pece. Na každé zavolanie majstra som musel prísť k peci. Keď som išiel mimo závod, musel som na vrátníci povedať, kde ma môžu nájsť. Taká to bola služba. Často som navštevoval laboratórium pri kostole, kde býval laborant p. Kováč. Robil som si tam rozborby plynu a s p. Heirichom sme tam spolu vzorkovali rudu. Do Tisovca som chodil každý deň. Obyčajne som sa zastavil v hoteli „Centrála“ na pohárik vína. Mali tam dobrý Tramin. S kolegom Samekom a potom s Kabátom sme chodili na „štvácu“. Tam bývali aj majálesy. Chodili sme aj do kina. Vysoká pec pracovala nepretržite a nepoznala odstavku ani v „sviatok ani v piatok“..

Pokračovanie na druhej str. prílohy

V štyridsiatych rokoch 19. storočia bola tisovska vysoká pec najväčším producentom surového železa, tzv. erárneho komplexu v Uhorsku. Od roku 1958 sa v Tisovci vyrábalo zlievárenské surové železo. Z Vitkovíc prišiel Ing Vladimír Benoni, aby pomohol zaviesť výrobu tohto druhu surového železa. Železiarska výroba bola rozhodujúcim odvetvím Tisovca až do roku 1965, kedy bývalé Švermove železiarne n.p. vysokú pec v Tisovci zrušili. Zvyšok železa, ktorý ostal v nisteji možno vidieť ešte dnes. V jubilejných rokoch sa pri ňom stretávajú bývalí zamestnanci ŠZ n.p. Dúfam že tomu bude aj tento rok. Spolu s históriou závodu kráčala aj kultúra a spoločenský život hutníkov .Do práce ZK som sa zapojil aj ja. Hral som v malom sláčikovom orchestri, pod taktovkou Júliusa Specha, tretie husle a príležitostne som spieval so sláčikovým orchestrom na akadémiách.

V prevádzke sa vystriedali od r. 1954 do r. 1965 títo inžinieri: Ing. Bohumil Samek, Ing. Ján Greschner, Ing. Marián Kabát, Ing. Ján Spodniak a Ing. František Pravotiak.

THP pracovníci za môjho pôsobenia v Tisovci boli: vedúci prevádzky Podhorský Tibor, hlavný účtovník Spech Július, skladník Kriška Štefan, plánovač Grilli Vladimír, pokladník Gottlieb Ľudevit, normovač Majtner František, účtovníčka Ridzoňová Elena, korešpondentka Krajčiová Ľudmila, úradníčky Gandžalová Oľga, Horvátová Patrícia a Mizeráková Viera.

Majstrami vysokej pece boli: Grilli Ladislav, Cimbalista Jozef, Polony Michal, Ivan Jozef, Lazar Ján, Ragan Ondrej, Klincko Ján, Fabo František. Často ma volali domov aj v noci, keď mali problém s chodom vysokej pece. Keď som išiel niekam mimo závod musel som na vrátnici povedať, kde ma majú hľadať.

Majstri na rudnom dvore boli : Komora Július, Čundrelík Ladislav, Matko Ivan, Heitinger Alexander, Štulajter Gejza. Majstrom údržby bol Jozef Šenkýr. Od roku 1958 sa v Tisovci vyrábalo zlievárenské surové železo. Z Vitkovíc prišiel Ing Benoni, aby pomohol zaviesť výrobu tohto druhu surového železa .

Robotnícke profésie v prevádzke:

Vrátnici: Brtková Oľga, Ambróz Ján, Palider Ján, Hudec Pavel, Náglová Anna, Strelníková Emília, Krajčiová Helena.

Troskári: Hora František, Bohuš Július.

Taviči: Krajčí Anton, Sekereš Jozef, Šverla Anton, Nemeth Jozef, Kuchta Ľudevit.

Vodári: Dianiška Miroslav, Palider Štefan, Bohuš František. Gõnder Rudolf.

Železiari: Demian Pavel, Šablatura Ján, Trnavský Ľudevit, Rosiar Rudolf, Keller František, Michalides Ján, Sirota František, Žabka Miroslav, Rosiar Ján, Vraniak Štefan, Zurec Ján, Krajčí Vladimír, Ivan Július.

Kychtiari: Klincko Ján, Matko Ján, Lipták Ján, Horanský Marcel, Pavlikovský Bartolomej, Horanský Ján, Strelník Miroslav, Huňa Ján, Horvát Ľudovít, Palider Jozef.

Žeriavnici na magnetovom žeriave: Balog Ján, Gavalec Ján, Kriška Emil, Krajčí Ján.

Žeriavnici na troskovom žeriave : Patalík Milan, Knapčok Ján, Markovič Albert.

Ohrievače vetra obsluhovali: Vencel Ján, Sekereš

Viktor, Ivan František, Kriška Ján, Pekár Peter, Schmidt Miroslav.

Kuriči v kotolni: Eremiáš František, Piecuch Ján, Kováčik Cyril, Ivan Anton, Mihálik Rudolf, Gavalec Jozef, Šotník Stanislav, Matko Ján, Hudec Pavel. Strojníci v parnej elektrárni :Macuriak Jozef, Kršňavý Jozef, Štrba František, Junik Alexander.

Elektrikári: Štrba Ján, Pardupa Ján, Horvith Gustav, Kosmel Ignác, Komloši Karol, Dianiška Jaroslav, Trnavský Ján, Nosál Jozef, Kovalčík Jozef.

V mechanickej dielni pracovali: Šenkýr Jozef (majster), Kuchta Fridrich, Dianiška Štefan, Grilli Anton, Nagel František, Jurčiak Viktor, Čepík Štefan, Čepík Július, Trnavský Ján, Kmeť Štefan, Cuninka Ján, Manica Stanislav, Ambróz František, Demian Ján, Valušek Ján, Dianiška Pavel, Ďurčo Ján, Pavlikovský Jaroslav, Horváth Vojtech.

Parné dýchadlo obsluhovali : Krupa Alexander, Dianiška Bohuš, Stožek Jozef, Heinrich František, Kováčik Ján, Ridzoň František.

Stolári: Nágel Dezider, Mizerák Juraj. Mastičkáry: Macánová Zuzana, Belicová Mária, Macuriaková Anna, Macuriaková Karolína, Pardupová Jolana, Čipková Anna, Čipková Katarína. Grmanová Mária.

Vážnici: Tokár Anton, Pardupa Albert, Gottlieb Anton, Vengrín Emil.

Na parnej lokomotive pracovali : Pardupa Lajo, Mikloš Jozef, Orban Lajo, Šošovička Ján, Ďuriš Ján.

Na portálovom žeriave pracovali: Ján Mináč, Ján Gandžala.

Vsádzkari na rudnom dvore boli : Demian Pavel, Adamčák Štefan, Piecuch Rudolf, Jursa František, Mihálik Július, Polony Lajo, Sitarčík Štefan, Zázik Ján, Mihálik Ján, Caban Štefan, Kopčáni Július, Struhár Pavel.

Skladníci: Bobala František, Klement Pavel, Pardupa František, Homoľa Ján.

Laborant: Kováč Jozef, pracovník telefónej ústredne Šelest Miloš.

Vzorkári: Heinrich Anton, Ivan Ján, Horanský Ladislav, Krišková Zuzana.

Ostatní: Krajčiová Jolana, Horanský Emil, Gašperík Ladislav, Caban Samuel, Ján Hrvol, Ján Zelina.

a ďalší...

Boj horemenovaného osadenstva prevádzky za zachovanie vysokej pece mal niekoľko etáp. Bolo to v prvom rade úsilie za zachovanie vysokej pece a potom boj za náhradu vysokej pece. Zúčastnil som sa v delegácii na ÚVKŠČ v Prahe a na GRHŽ . Vysokopecari zorganizovali demonštráciu v Banskej Bystrici na KVKSS, kde bol prítomný aj prezident republiky A. Novotný. Strojník v parnej elektrárni :Macuriak Jozef povedal Novotnému: „Keď nebude vysoká pec, tak nebudete prezidentom ani Vy“. Jeho proroctvo sa za

tri roky naplnilo. 18. mája 1965 dopravili hutníci z tisovskej vysokej pece oheň na zapálenie prvej vysokej pece vo Východoslovenských železiarňach v Košiciach. Spolu s oňom odchádza z Tisovca okolo 35 rodín za prácou do východoslovenských železiarní V roku 1965 (31. decembra) bola vysoká pec v Tisovci odstavená. Na odstavenie prevádzky vysokej pece v Tisovci si spomínam takto: . Do Tisovca som prišiel tri dni pred odstavením pece. Na peci visela čierna zástava . S Ing. Samekom sme pripravili pec na sfúkanie. Prestali sme zaväzť pec rudou a vápencom. Následne aj koksom. Spustili sme do pece sondu na lane, aby sme vedeli kam až siaha sfúkanie pece. V noci nám sondu niekto odstrihol Pec sme sfúkali až po rozpor bez sondy . Aby sme zistili kam až siaha vsádzka, tak Ing. Samek nariadil urobiť do plášt'a pece diery. To rozzúrilo tavičov do zúfalstva . „ Ty nám budeš robiť diery do našej pece“ – kričali naňho, nadávali mu a vydurili ho zo závodu. Vydurili aj riaditeľa ŠZ a v závode ponechali len mňa a Ing. Kabáta. Posledný odpich na vysokej peci sa nekonal. Taviči vysokej pece z „šichty“ Jána Klincku ho odmietli urobiť. Zahučala siréna a všetci sa sústredili spolu s rodinami na odlievacom poli . Siréna spotrebovala skoro všetku paru, ktorá bola potrebná na vetranie potrubia a prašníkov . Bolo tu reálne riziko, že pri prerušení vetrania parou môže dôjsť k tvorbe traskavej zmesi plynu a vzduchu a prašníky explodujú. Nariadil som preto zakúriť pod kotlami a zdvihnúť tlak pary .Môj príkaz pochopili kuriči ako ďalšiu možnosť udržania vysokej pece v chode. Začali usilovne na fúrikoch vozit' uhlie, rozkúrili kotle, aby bolo dosť pary na vetranie potrubia a udržanie dýchadla v chode. Po odmietnutí urobiť posledný odpich som sa rozhodol pec zatopiť. Dal som pustiť do pece vodu. Urobil to na môj príkaz aparátnik Ján Kriška Keď voda začala tiecť na formy (výfučny) , dokončil som odstavenie pece zastavením parného dýchadla , lebo strojníci, ktorí strážili dýchadlo odmietli dýchadlo zastaviť. Po odstavení pece sme sa zhromaždili na odlievacom poli a nad smutným osudom „našej maši“ sme sa opili . V živote som nevpil toľko pálenky ako vtedy. Každý si chcel so mnou pripíť. Domov ma odviezol podnikový šofér Rudolf Predajňa .Strojníci tento nádherný parný stroj s dýchadlom veľkými ,ťažkými kladivami –„puckami“ dokatovali , aby ho nik nemohol použiť inde. Posledná „šichta“ sa mi podpísala na hutnícky klobúk, ktorý je uložený v Hutníckom múzeu v Podbrezovej. Tento rok uplynie 50 rokov od zrušenia výroby surového železa v Tisovci. Spomínam na túto udalosť a s úctou sa skláňam pred osadenstvom , ktoré odstavenie vysokej pece bojkotovalo. Odstavením vysokej pece a tzv. „uliatim medveďa“ (ponechaním roztaveného železa v peci) skončila hutnícka éra v Tisovci.

*13. decembra 2015 uplynulo 25 rokov od smrti milovanej starej mamy, mamy, sestry a družky pani Júlie Zvarovej a presne tri týždne po nej umrela 3. januára 1991 jej dcéra, naša matka Eubica Michalcová, drahá matka a manželka. Všetci, ktorí ste ich poznali a mali radi, venujte im tichú spomienku. Dodnes nám blízkym veľmi chýbajú.
Dcéra Eubica, syn Zdeněk s rodinou, manžel Zdeněk Michalec*